

Рішення

разової спеціалізованої вченої ради ДФ 58.053.053

про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Струганець Павло Борисович, 1997 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2019 році Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка за спеціальністю Середня освіта (Українська мова і література), аспірант кафедри української мови та славістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, виконав акредитовану освітньо-наукову програму Філологія.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Вченої ради Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, від 23 квітня 2024 року № 117, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – Поплавська Наталія Миколаївна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Рецензентів

Косович Ольга Василівна – доктор філологічних наук, професор, в. о. завідувача кафедри романо-германської філології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Бабій Ірина Михайлівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та славістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Офіційних опонентів

Костусяк Наталія Миколаївна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри – професор кафедри української мови та лінгводидактики Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Єщенко Тетяна Анатоліївна – доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри українознавства Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

на засіданні «27» червня 2024 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки Павлові СТРУГАНЦЮ на підставі публічного захисту дисертації «Футбольний телерепортаж: типологія лексичних номінацій і текстових структур» за спеціальністю 035 Філологія.

Дисертацію виконано в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль.

Науковий керівник – Вільчинська Тетяна Пилипівна, доктор філологічних наук, професор, декан факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 03 Гуманітарні науки. Дисертація виконана державною мовою, відповідно до вимог МОН, освітньо-наукової програми закладу, специфіки галузі знань та спеціальності. Дотримано вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 10 наукових публікацій за темою дисертації, з них 1 стаття (у співавторстві) у періодичному виданні, проіндексованому в базі даних Web of Science; 4 статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України категорії Б; 1 стаття у періодичному науковому виданні інших держав, які входять до Організації економічного

співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу; 4 публікації у збірниках матеріалів і тез конференцій.

Статті, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Struhanets L., Zalipska I., Zadorozhna I., Struhanets P., Dashchenko N. The National Television Broadcast Speech Expressiveness as Means of Psychological Influence on the Society. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. Issue 1, special XV. S. 41-45.

URL: https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110115/papers/A_10.pdf

2. Струганець П. Типологія лексичних номінацій у футбольному телерепортажі. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 29. Т. 2. С. 74-78.

URL: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.2.14>

3. Струганець П. Спектр текстових категорій у футбольному телерепортажі. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»): журнал*. 2023. № 12 (18). С. 243-253. URL:

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-12\(18\)-243-253](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-12(18)-243-253)

4. Струганець П. Порівняння у прямому футбольному репортажі. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Вип. 4 (207). Кропивницький: Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 267-271. URL:

<https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-207-40>

5. Струганець П. Метафора у футбольному телерепортажі. *Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. праць. Серія «Філологія»*. Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2019. Вип. 44. С. 92-102. URL: <https://doi.org/10.24919/2522-4557.2019.44.187381>

6. Struhanets P. Text in the modern paradigm of scientific knowledge: categorization and pragmatics. *Scientific Journal of Polonia University*. 2023. 58 (3). S. 195-201. URL: <https://doi.org/10.23856/5827>

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Поплавська Наталія Миколаївна – доктор філологічних наук,

професор, завідувач кафедри журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Без зауважень.

Костусяк Наталія Миколаївна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри – професор кафедри української мови та лінгводидактики Волинського національного університету імені Лесі Українки.

1. На нашу думку, у назві дисертації чи її вступній частині, зокрема в рубриці «Джерельна база», доречно було б указати часові межі дібраного й укладеного корпусу фактичного матеріалу. Визначаючи актуальність теми, автор фрагментарно вказує на період російсько-української війни, проте в основній частині праці натрапляємо на ілюстративний матеріал, датований попередніми роками (с. 56–63, 72–74, 76, 131 та ін.). Припускаємо, що хронологічне уточнення дало б змогу з більшою вірогідністю окреслити динаміку мови аналізованих текстів загалом та вияскравити певні лінгвальні зміни в досліджуваних футбольних телерепортажах зокрема.

2. У п. 2.1 (с. 54–63), окрім загальноспортивних, Павло Борисович виділяє й аналізує «власне футбольні терміноодиниці, притаманні тільки футбольній галузі» (с. 57). У межах цієї групи здобувач розглядає термін *крос*, ілюструючи його прикладами: «*Хороший крос, хороша подача зі штрафного від Дібали* (ТК “Футбол 2”, 03.04.18, 22:08); *Кроси у штрафний майданчик – це один з показників, чому збірна Данії грає в три центральні плюс флангові захисники* (MG4, 21.11.23, 21:58)» (с. 57). У т. 7 двадцятитомного «Словника української мови» (Київ: Наукова думка, 2016. 914 с.) цю лексему витлумачено як: «1. Вид спортивних змагань – біг, ходіння або перегони на лижах, велосипедах, мотоциклах, автомобілях і т. ін. по пересіченій місцевості. ... 2. У боксі – зустрічний удар, коли рука боксера перехрещує руку супротивника» (с. 629– 630). Чи не можна, на думку автора, подане пояснення вважати аргументом на користь зарахування слова *крос* до загальноспортивних одиниць?

3. У п. 2.4 (с. 73–79) Павло Борисович виділяє два типи іншомовних лексичних ресурсів, які функціують у футбольному телерепортажі:

1) лексичні одиниці, що належать до футбольної терміної лексики (с. 74–76); 2) загальновживані лексичні одиниці: *візаві, джокер, імідж* тощо (с. 76–79). У межах першої групи здобувач розглядає номінації *дебютант, каденція* (с. 75), *ідилія* (с. 76). Як відомо, сфера їхнього вживання не обмежена текстами футбольної тематики. Тому цікаво почути критерії, які дали змогу авторові вважати ці іншомовізви футбольними термінами. Припускаємо, що слово *рестарт* випадково потрапило до обох груп (с. 74, 77).

4. У дисертації Павло Борисович цілком умотивовано розглядає субстандартну лексику, проте обмежує її тільки професіоналізмами, що «номінують різні реалії, дії спортивного змагання» (с. 83). Чим зумовлений такий вибір? Чи траплялися авторові інші різновиди лексем, які зараховують до мовного субстандарту?

Єщенко Тетяна Анатоліївна – доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри українознавства Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

1. Глибоко в роботі розкрита проблема теорії тексту, телерепортажу як одного із медійних текстотипів. Як співвіднесені поняття текстової категорії як інваріантної ознаки тексту і текстової структури? Що вкладаєте ви у поняття «текстова структура» у поданому фрагменті дисертації «У текстових структурах для номінації захисних дій використано дієслова "відбиватися" та "захищатися"» (с. 146). Чи можуть лексичні номінації, до яких ви відносите футбольну терміну лексику, лексику із семою «дія», оцінну лексику, іншомовні лексичні ресурси, фразеологізми, субстандартну лексику (с. 45) експлікувати, як і текстові структури, інваріантні ознаки тексту (текстові категорії)?

2. Потребує додаткових аргументів думка на с. 117. Автор дисертації пише: «На нашу думку, у футбольному репортажу текстом можна назвати і окреме висловлення, надфразну єдність і повністю завершений репортаж. Висловлення переважно корелює з реченням». Чи розрізняєте поняття «речення» і «висловлення»?

3. У дисертації автор ретельно вибудовує модель комплексного аналізу футбольного репортажу на основі типологізації різнорівневих мовних засобів – лексичних номінацій і текстових структур. Чим зумовлене виокремлення четвертого розділу «Лексичні номінації і текстові структури як експліканти образності», якщо у третьому розділі «Типологізація текстових структур футбольного репортажу у вимірі текстових категорій» у підрозділах «3.1. Текстові структури у площині семантики» (с. 89 – 122), «3.2. Текстові структури у ракурсі комунікативності» (с. 122 – 132), «3.3. Текстові структури на рівні прагматики» (с. 132 – 146) йдеться і про образність?

Косович Ольга Василівна – доктор філологічних наук, професор, в. о. завідувача кафедри романо-германської філології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

1. Розглядаючи текстові категорії та підкатегорії (час, простір, дискурсивна тощо (с. 27, 48-49, 90, 104, 107) та підкреслюючи твердження науковців про те, що природа оцінки має вихід у прагматику мови, і пов'язана з емоційною сферою мовця та з комунікативною метою висловлення, чи можемо ми вести мову про текстово-дискурсивну підкатегорію аксіологічності, що маніфестує здатність тексту відображати, транслювати цінності та є важливим компонентом модальності тексту?

2. Наголошуючи на «активній ролі особистості репортера», «участі репортерського «я» у структурі радіорепортажу», «декодування тексту, створеного репортером» (с. 27, 93, 124), здобувачем підтверджується теза про те, що у футбольному телерепортажі велике значення має мовна особистість репортера. Відтак, вважаю необхідним представлення опису типів сучасної дискурсивної мовної особистості футбольного коментатора залежно від реалізованої базової комунікативної мети, манери ведення репортажу, мовленнєвих засобів, що переважають у процесі передання інформації про події на футбольному полі. Є доцільною кваліфікація репортерів як дискурсивних особистостей, на кшталт – коментатор-«репортер»,

коментатор-«іронік», коментатор-«знавець», коментатор-«вболівальник» тощо.

3. У досліджуваному контенті футбольного телерепортажу, що характеризується безумовною емоційністю та експресивністю, своєрідною розкутістю та певною закодованістю змістів та асоціацій, превалюванням спеціалізованої лексики та різнорівневими формальними засобами, які виконують низку комунікативно-прагматичних та інтенційних завдань, які ж номінації виявляють суттєвий функційний потенціал в контексті процесів метафоризації та метонімізації? Проілюструйте прикладами.

Бабій Ірина Михайлівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та славістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

1. Певні міркування викликав підрозділ 2.5, присвячений розгляду фразеологізмів, виокремлених у проаналізованих футбольних телерепортажах. На наш погляд, варто було ширше проаналізувати трансформовані фразеологізми, виділити та схарактеризувати способи трансформацій, семантичні та структурно-семантичні модифікації фразеологічних одиниць.

2. У підрозділі 4.2 «Епітети» ґрунтовно охарактеризовано епітети як вагомі оцінно-експресивні засоби у футбольному телерепортажі. Дисертант також зазначає, що «частина епітетів має метафоричний характер». Мабуть, доречно було б увести в роботу поняття «метафоричні епітети», які виникають на умовно-образних асоціаціях, містять глибше образно-сміслову навантаження у контексті, ніж звичайні епітети. Йдеться про сполуки *дзеркальний матч*, *філігранний перехід* та деякі інші.

3. У підрозділі 4.3 «Порівняння» серед узуальних порівнянь, виявлених у проаналізованих футбольних телерепортажах, наведено порівняння на зразок *як по нотах* (зі значенням «ніби за наперед продуманою схемою»), *як манна небесна* (зі значенням «що-небудь бажане, приємне, легкодоступне»), *як бджоли на мед* і под. Традиційно ці порівняння називають

фразеологічними (або ж компаративними фразеологізмами), вони зафіксовані у фразеологічних словниках, оскільки відзначаються стійкістю значень, повторюваністю, відтворюваністю у мовленні тощо. На наш погляд, варто було також їх так означити (фразеологічні порівняння) і схарактеризувати як окрему групу.

4. Оскільки зібрано великий за обсягом ілюстративний матеріал, пропонуємо в майбутньому укласти словник футбольних термінів чи інші словники.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» кількі членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Павлові СТРУГАНЦЮ ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія. Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Наталія ПОПЛАВСЬКА